

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

314

Przyszłość rachunkowości i sprawozdawczości – założenia, zasady, definicje Ujawnienia informacji w sprawozdaniu finansowym

Redaktorzy naukowci

Zbigniew Luty

Aleksandra Łakomiak

Alicja Mazur

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redaktor Wydawnictwa: Barbara Majewska

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Barbara Cibis

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się

na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie

wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wrocław 2013

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-323-6

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
Jolanta Chluska , Wybrane aspekty porównywalności sprawozdań finansowych.....	11
Małgorzata Cieciura , Pomiar jako jedna z naczelných cech systemu rachunkowości finansowej w kontekście społecznej odpowiedzialności biznesu.....	21
Jerzy Gierusz , Postulowana forma ujawnień w sprawozdaniu z całkowitych dochodów.....	31
Yury Y. Karaleu , Rozwój sprawozdawczości finansowej w przyszłości: tradycyjna rachunkowość a islamska koncepcja rachunkowości	45
Joanna Koczar , Porównywalność informacji w raportach o społecznej odpowiedzialności biznesu	52
Anna Kuzior , Informacje dodatkowe do sprawozdania finansowego i kierunku ich zmian.....	63
Irina Loukianova , Księga główna i jej lustrzane odbicie – problemy sprawozdawczości finansowej białoruskich oddziałów międzynarodowych koncernów.....	75
Aleksandra Łakomiak , Definiowanie pojęć w rachunkowości a cechy jakościowe sprawozdania finansowego	83
Teresa Martyniuk, Katarzyna Szawczak , Raportowanie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw	104
Anna Mazurczak , Raporty społeczne jako uzupełnienie informacji ujawnianych przez spółki giełdowe w Polsce	119
Agnieszka Nóżka , Sprawozdawczość kapitału intelektualnego w kontekście potrzeb informacyjnych interesariuszy.....	130
Małgorzata Rówińska , Raportowanie całkowitego dochodu – zmiany w regulacjach MSR 1.....	143
Janusz Samelak , Ramy koncepcyjne zintegrowanego sprawozdania jako formy raportowania CSR.....	155
Tatiana Sviridovich , Sprawozdawczość finansowa banków w Republice Białorusi – stan obecny i perspektywa przejścia na MSSF.....	166
Elżbieta Izabela Szczepankiewicz , Definiowanie zakresu, zasięgu i jakości zintegrowanego sprawozdania.....	174
Marzena Tatarska , Sprawozdawczość zintegrowana na przykładzie Grupy Lotos S.A.	187
Agnieszka Tłaczała, Piotr Tłaczała , Prezentacja innych całkowitych dochodów według standardów międzynarodowych.....	200

Tatiana Verezubova , Doskonalenie rachunkowości i sprawozdawczości białoruskich ubezpieczycieli.....	211
Ewa Walińska, Anna Jurewicz , Ujawnianie informacji w raporcie finansowym – czy potrzebne są ramy konceptualne?	218
Natallia Yauseichykava , Ewidencje podatkowe osób fizycznych prowadzących działalność w Republice Białoruś – perspektywy zmian.....	236
Joanna Zuchewicz , Zintegrowane sprawozdanie finansowe jako instrument prezentacji gospodarczych i społecznych dokonań jednostki	247

Summaries

Jolanta Chluska , Chosen aspects of the financial statements comparability	20
Malgorzata Cieciora , Measurement as one of the main features of the system of financial accounting in the context of Corporate Social Responsibility	30
Jerzy Gierusz , Recommended presentation of Statement of Comprehensive Income	44
Yury Y. Karaleu , Future development of financial reporting: conventional accounting and islamic concept.....	51
Joanna Koczar , Comparability of information in reports on Corporate Social Responsibility	62
Anna Kuzior , Additional information to financial statements and directions of their changes	74
Irina Loukianova , Ledger and its mirror image – problems of financial reporting of Belarus branches of international concerns	82
Aleksandra Łakomiak , Definition of terms in accounting vs. qualitative characteristics of financial statement	103
Teresa Martyniuk, Katarzyna Szawczak , Corporate Social Responsibility reporting.....	118
Anna Mazurczak , Social reports as a supplement of information disclosed by public companies in Poland.....	129
Agnieszka Nózka , Reporting on intellectual capital and information needs of stakeholders	142
Malgorzata Rówińska , The statement of comprehensive income – the change of IAS 1 regulations.....	154
Janusz Samelak , Conceptual framework of integrated report as a form of CSR reporting.....	165
Tatiana Sviridovich , Current status and prospects for the conversion of financial reporting of banks in the Republic of Belarus to the international standards	173
Elżbieta Izabela Szczepankiewicz , Defining the scope, coverage and quality of integrated report	186

Marzena Tatarska , Integrated reporting on the example of the Lotos Group Joint Stock Company	199
Agnieszka Tłaczala, Piotr Tłaczala , Presentation of other comprehensive income according to international standards	210
Tatiana Verezubova , Improvement of accounting and reporting of Belarusian insurance companies	217
Ewa Walińska, Anna Jurewicz , Disclosure of information in financial report. Are conceptual frameworks needed?.....	235
Natallia Yauseichykava (Natalia Jewsiejczikowa) , Tax records of individual entrepreneurs in Belarus – prospects of change	246
Joanna Zuchewicz , Integrated financial statement as the instrument of an entity’s economic and social performance presentation	256

Anna Kuzior

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

INFORMACJE DODATKOWE DO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO I KIERUNKI ICH ZMIAN

Streszczenie: W artykule przedstawiono istotę i cele sporządzania informacji dodatkowych do sprawozdania finansowego, którego podstawą są MSSF. Opisano konieczność sporządzania not objaśniających na tle cech jakościowych użytecznych informacji finansowych. Podkreślono, że dla uzyskania zarówno przydatności informacji, jak i wiernej prezentacji niezbędne jest przedstawianie odpowiednio przygotowanych not objaśniających. Zaprezentowano krytyczną ocenę przydatności not objaśniających w sytuacji, gdy ujawnianiu podlega coraz większa ilość informacji – podkreślono jej negatywny wpływ na przydatność i zrozumiałość. Opisano działania podjęte przez EFRAG, mające postać dokumentu dyskusyjnego dotyczącego Założeń koncepcyjnych ujawniania informacji. Wskazano propozycje IASB odnoszące się do rozwiązania problemu utraty przydatności informacji zawartych w zbyt obszernych notach objaśniających.

Słowa kluczowe: sprawozdanie finansowe, cechy jakościowe użytecznych informacji finansowych, ujawnianie informacji, noty objaśniające.

1. Wstęp

Sprawozdanie finansowe stanowi podstawowy sposób komunikowania się jednostki gospodarczej z jej otoczeniem, czyli z zewnętrznymi odbiorcami informacji, o sytuacji majątkowej i finansowej podmiotu. Obecnie za najważniejszych użytkowników tych danych uznaje się inwestorów oraz pożyczkodawców. Zakres sprawozdania, rozumiany jako elementy go tworzące, wynika z analizy potrzeb informacyjnych użytkowników raportów finansowych. Za niezbędne do podejmowania racjonalnych decyzji ekonomicznych uznaje się przede wszystkim informacje o aktywach, zobowiązaniach, kosztach, przychodach i przepływach pieniężnych. Stąd też podstawowymi elementami składającymi się na sprawozdanie finansowe są: bilans, rachunek zysków i strat oraz często rachunek przepływów pieniężnych i zestawienie zmian w kapitale własnym. Oprócz tego podmioty gospodarcze przygotowują dodatkowe informacje i noty objaśniające, które mają na celu zaprezentowanie przyjętych przez jednostkę zasad (polityki) rachunkowości i rozszerzenie danych zawartych w pod-

stawowych elementach sprawozdania. Regułą jest bowiem, w gruncie rzeczy niezależnie od podstawy sporządzania sprawozdania, że jego zasadnicze elementy (głównie bilans i rachunek zysków i strat) prezentują informacje w formie bardzo syntetycznej. W przypadku stosowania MSSF, zgodnie z MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych”, bilans, nazywany formalnie sprawozdaniem z sytuacji finansowej, zawierać musi dane dotyczące jedynie kilkunastu pozycji, a rachunek zysków i strat (sprawozdanie z wyniku będące częścią sprawozdania z wyniku i innych całkowitych dochodów) musi obligatoryjnie prezentować informacje jedynie o kilku kategoriach kosztów i dochodów. Bez dodatkowych danych uzupełniających, prezentowanych w formie not objaśniających, nie byłoby możliwe przekazanie informacji użytecznych dla ich odbiorców; informacje nie spełniałyby cech jakościowych przypisanych im w Założeniach koncepcyjnych sprawozdawczości finansowej. Z drugiej strony należy zwrócić uwagę na koszty przygotowania informacji finansowych, których poniesienie powinno być uzasadnione korzyściami wynikającymi z wykorzystania zaprezentowanych danych. Analizując zawartość informacyjną sprawozdań finansowych, w szczególności przygotowywanych przez spółki stosujące MSSF, można zauważyć, że objętość sprawozdania wynika zasadniczo z obszernych not objaśniających. W zasadzie zawsze stanowią one opracowanie co najmniej kilkudziesięciostronicowe, nieporównywalne objętościowo do pozostałych części raportu. W związku z tym pytanie o koszty sporządzania sprawozdania finansowego staje się szczególnie istotne w przypadku dodatkowych informacji do sprawozdania finansowego. Problem obciążeń finansowych związanych z przygotowaniem not objaśniających oraz ich rzeczywistej wartości (przydatności) dla użytkownika nabrał ostatnio tak dużego znaczenia, że podjęto w skali międzynarodowej działania mające ograniczyć informacje stanowiące uzupełnienie podstawowych elementów sprawozdania.

Celem artykułu jest przedstawienie informacji dodatkowej do sprawozdania finansowego na tle jego cech jakościowych oraz zaprezentowanie proponowanych zmian w zakresie tego elementu raportu. Przygotowując artykuł, wykorzystano metodę analizy literatury, standardów rachunkowości oraz projektów nowych rozwiązań. Przedmiotem analizy jest sprawozdanie sporządzane zgodnie z MSSF, aczkolwiek wydaje się, że wiele kwestii może mieć charakter uniwersalny, niezależny od stosowanego prawa bilansowego.

2. Cechy jakościowe użytecznych informacji finansowych a informacje dodatkowe do sprawozdania finansowego

Sprawozdania finansowe sporządzane przez podmioty gospodarcze, żeby mogły być użyteczne dla ich odbiorców, muszą zawierać informacje charakteryzujące się określonymi cechami jakościowymi [np. Rówińska 2013, s. 376]. Te cechy zostały opisane w Założeniach koncepcyjnych sprawozdawczości finansowej. Chociaż dokument ten stanowi element MSSF, to jednak charakterystyka sprawozdań finansowych

przeprowadzona pod kątem ich jakości jest często przenoszona również na te raporty, których podstawą sporządzania jest prawo krajowe. Cechy informacji finansowych podzielone zostały na dwie grupy: pierwszą stanowią fundamentalne cechy jakościowe, drugą wzmacniające. Za fundamentalne cechy jakościowe użytecznych informacji finansowych uznaje się przydatność i wierną prezentację.

Przydatna informacja to taka, która może wpłynąć na zmianę decyzji podejmowanych przez użytkowników. Dzieje się tak wtedy, gdy informacja ma wartość przewidującą, potwierdzającą lub obie równocześnie. Aspektem przydatności informacji jest istotność. O informacji istotnej należy mówić wtedy, gdy jej pominięcie lub zniekształcenie mogłoby wpłynąć na decyzje użytkowników podejmowane w oparciu o informacje finansowe dotyczące określonej jednostki sprawozdawczej. Istotność jest kategorią specyficzną dla danej jednostki, uzależnioną od rodzaju czy wielkości pozycji, do której (których) odnoszą się informacje prezentowane w raporcie. Niezależnie od tego, jakie normy są podstawą sporządzania sprawozdań finansowych, zawsze określają one minimalny zakres informacji, który jednostki muszą zaprezentować w szczególności w podstawowych elementach sprawozdania finansowego. W związku z tym decyzja, czy dana informacja jest dla użytkownika istotna i czy powinna zostać mu zaprezentowana, będzie bardzo często dotyczyła ujawnień fakultatywnych, a więc zwykle dokonywanych w notach objaśniających. Odnosząc się do sprawozdania sporządzanego na podstawie MSSF, należy zauważyć, że wiele standardów, precyzując zakres ujawnień, wskazuje na możliwość przedstawienia dodatkowych, w stosunku do imiennie wymienionych w ich treści, istotnych dla podmiotu informacji. W związku z tym wypełnienie cechy przydatności poprzez wskazanie istotnych dla jednostki informacji odbywa się w dużym stopniu dzięki danym zawartym w informacjach dodatkowych.

Oprócz przydatności drugą cechą fundamentalną jest wierna prezentacja. Wierne odzwierciedlenie zjawisk zapewnia informacja, która jest kompletna, neutralna i niezawierająca błędów. Dla zachowania kompletności konieczne jest zaprezentowanie wszystkich niezbędnych informacji pozwalających użytkownikowi zrozumieć dane zjawisko, w tym wszystkie opisy i objaśnienia. Opisy mogą obejmować np.: informacje na temat grup rodzajowych pozycji sprawozdawczych, ich wartości czy zastosowanych metod/parametrów wyceny. Niekiedy kompletny opis wymagać może zaprezentowania danych na temat znaczących faktów związanych z jakością i rodzajem pozycji, czynników i okoliczności, które mogą wpłynąć na jakość i rodzaj tych pozycji oraz na proces zastosowany do ich liczbowego przedstawienia. Spełnienie cechy kompletności jest w zasadzie niemożliwe bez sporządzania stosownych not objaśniających. Oprócz informacji, które mogłyby być zaprezentowane w pozostałych elementach sprawozdania, w szczególności w sprawozdaniu z sytuacji finansowej i w sprawozdaniu z wyniku i innych całkowitych dochodów (gdyby jednostka decydowała się rozszerzyć zakres minimalnych ujawnień), muszą być w kontekście tej cechy przedstawione dane, które nie spełniają warunków ich ujmowania w pozostałych elementach raportu (zgodnie z par. 4.37-4.38 Założeń koncepcyjnych). Neu-

tralne przedstawienie jest pozbawione cech stronniczości związanej z wyborem i prezentacją informacji finansowych, nie ma ono na celu manipulowania prowadzonego dla zwiększania prawdopodobieństwa tego, że informacja finansowa będzie przyjęta korzystnie lub niekorzystnie przez użytkowników. Nie może więc mieć miejsca subiektywne spojrzenie, wyważanie, podkreślanie czy ignorowanie danych. W neutralnym przedstawieniu informacji bez wątpienia szczególną rolę odgrywają informacje dodatkowe, gdyż właśnie w nich jest miejsce na ewentualne opinie i osądy. Przygotowując noty objaśniające, należy więc mieć na uwadze bezstronny charakter informacji w nich zamieszczanych. Niezawieranie błędu oznacza, że nie ma błędów lub pominięć w opisie zjawiska oraz że proces zastosowany do opracowania przedstawianych informacji został dobrany i użyty bezbłędnie. Błędy mogą w równym stopniu wystąpić we wszystkich elementach sprawozdania, pominięcia, choćby ze względu na objętość, mogą w szczególności dotyczyć danych uzupełniających.

Na poprawę użyteczności informacji prezentowanych w sprawozdaniu finansowym wpływają wzbogacające cechy jakościowe określone jako porównywalność, sprawdzalność, terminowość i zrozumiałość. Informacje dodatkowe powinny więc, w przypadku danych na to pozwalających, zawierać porównywalne informacje dotyczące innego okresu lub sporządzone na inny dzień. Sprawdzalność daje możliwość zapewnienia użytkownika, że informacja wiernie prezentuje to zjawisko ekonomiczne, które opisuje. Do zweryfikowania niektórych danych prezentowanych w sprawozdaniu finansowym niezbędne jest ujawnienie określonych założeń czy okoliczności potwierdzających podane informacje. Tego typu dane jednostka prezentuje głównie, o ile nie tylko, w informacjach dodatkowych. Terminowość oznacza, że użytkownicy informacji finansowej będą mieli do niej dostęp w czasie pozwalającym im podejmować odpowiednie decyzje. Zasadą jest, że im informacja jest starsza, tym jej użyteczność jest mniejsza. Przygotowanie określonego zestawu informacji wymaga czasu. Podejmując decyzję co do zawartości informacyjnej not objaśniających, w części, na którą ma wpływ jednostka gospodarcza, należy uwzględnić kwestię możliwego terminu ich opracowania. Może bowiem dojść do sytuacji, że obszernie informacje przedstawione użytkownikom nie będą przez nich wykorzystane ze względu na termin ich dostarczenia. Przygotowując noty uzupełniające, należy czynić to w sposób zrozumiały, a więc jasny i zwięzły. Nie oznacza to jednak możliwości czy celowości pomijania informacji bardziej złożonych, gdyż to doprowadziłoby do prezentowania informacji niekompletnych.

Dla sprawozdania oprócz cech zapewniających odpowiednią jakość istotne są również ograniczenia kosztowe dotyczące użyteczności sprawozdawczości finansowej. Koszty są dużym ograniczeniem w przypadku informacji, które mogą być dostarczone w postaci sprawozdania finansowego. Istotne jest, żeby koszty przygotowania informacji nie przewyższały korzyści wynikających z ich zaprezentowania odbiorcom. Koszty, które ponosi jednostka gospodarcza, związane są głównie z gromadzeniem, przetwarzaniem, sprawdzaniem i dystrybucją informacji finansowych. Natomiast użytkownicy ponoszą koszty związane z analizowaniem i interpretowa-

niem tych danych. W sytuacji, gdy podmiot gospodarczy nie zaopatrzył użytkowników we wszystkie wymagane przez nich informacje, ponoszą oni dodatkowo koszty pozyskania brakujących danych z innych źródeł lub ich oszacowania.

Odpowiednio przygotowane informacje, spełniające przypisane im cechy jakościowe, dają użytkownikom większą pewność przy podejmowaniu decyzji. Przynosi to korzyści zarówno rynkom kapitałowemu, gospodarce, jak i pojedynczym inwestorom. Wiadomo jednak, że nie jest możliwe, aby każdy indywidualny odbiorca informacji uznał, że wszystkie dane są przydatne lub wystarczające.

Analizując fundamentalne i wzmacniające cechy jakościowe użytecznych informacji finansowych, można zauważyć, że bez poprawnie przygotowanych informacji dodatkowych nie ma żadnych możliwości ich osiągnięcia. Noty objaśniające można uznać za kluczowy czynnik wpływający na to, że sporządzone przez jednostkę sprawozdanie będzie przydatne dla odbiorcy. Zarazem jest to taki element sprawozdania finansowego, którego sporządzenie wiąże się niejednokrotnie z koniecznością ponoszenia przez jednostkę wysokich kosztów.

3. Informacje dodatkowe według MSSF

Kategoria informacji dodatkowych na potrzeby sprawozdania finansowego sporządzanego zgodnie z MSSF została zdefiniowana w MSR 1 – „Prezentacja sprawozdań finansowych” [np. Jurewicz 2011, s. 114]. Zgodnie z zapisami par. 10 wspomnianego standardu noty do sprawozdania finansowego są integralną częścią raportu przygotowywanego na koniec roku przez jednostki gospodarcze. W przypadku sprawozdania sporządzanego w oparciu o standardy międzynarodowe są one szczególnie istotne, ponieważ informacje ujawniane obligatoryjnie przez podmioty stosujące MSSF w podstawowych elementach raportu są dość ograniczone. Dopiero noty objaśniające pozwalają znacznie dokładniej poznać sytuację majątkową i finansową podmiotu. MSR 1 przedstawia ogólne zasady sporządzania not objaśniających oraz podstawowy zakres informacji, który musi być w nich zawarty. Ustalenia przyjęte w MSR 1 stanowią podstawę sporządzania tej części raportu finansowego. W MSR 1 określone zostały cele informacji dodatkowych. Zaliczyć do nich należy:

- a) prezentację informacji na temat podstawy sporządzenia sprawozdania finansowego i szczegółowych stosowanych zasad (polityki) rachunkowości,
- b) ujawnienie informacji wymaganych przez MSSF, jeżeli nie są one prezentowane gdzie indziej w sprawozdaniu finansowym oraz
- c) dostarczenie informacji, które nie są prezentowane gdzie indziej w sprawozdaniu finansowym, lecz są potrzebne do jego zrozumienia.

MSR 1 określa też zasady prezentowania informacji w notach objaśniających. Jednostka ma obowiązek przedstawić informacje dodatkowe w sposób usystematyzowany, jeśli jest to możliwe w praktyce. W tym celu przy każdej objaśnianej pozycji figurującej w podstawowych elementach sprawozdania finansowego jednostka zamieszcza odsyłacze do wszelkich odnośnych informacji zawartych w informa-

cyjach dodatkowych. MSR 1 zaleca zachowanie odpowiedniej stałej kolejności prezentowania informacji, żeby ułatwić użytkownikom zarówno zrozumienie sprawozdania finansowego, jak i porównanie go ze sprawozdaniami finansowymi innych jednostek. Sugerowana kolejność jest następująca:

- a) stwierdzenie zgodności z MSSF,
- b) podsumowanie istotnych zasad (polityki) rachunkowości,
- c) informacje uzupełniające do każdej pozycji zaprezentowanej w podstawowych elementach sprawozdania w kolejności, w której poszczególne sprawozdania i zawarte w nich pozycje są prezentowane,
- d) inne informacje dotyczące:
  - zobowiązań warunkowych (zob. MSR 37) oraz nieuwjętych zobowiązań wynikających z zawartych umów oraz
  - informacji niefinansowych, np. cele i polityka zarządzania ryzykiem finansowym jednostki (na podstawie MSSF 7).

W informacji dodatkowej muszą również znaleźć się informacje o tych szacunkach dokonanych przez kierownictwo jednostki, które miały wpływ na dane i ich wartości prezentowane w sprawozdaniu. W tej części sprawozdania jednostka ujawnia też informacje na temat głównych założeń dotyczących przyszłości oraz innych podstawowych przyczyn niepewności szacunków na koniec okresu sprawozdawczego, co do których istnieje znaczące ryzyko spowodowania istotnych korekt wartości bilansowej aktywów i zobowiązań w trakcie kolejnego roku obrotowego. W notach objaśniających muszą również być ujawnione informacje umożliwiające użytkownikom sprawozdań finansowych ocenę celów, zasad i procesów służących zarządzaniu kapitałem.

Uzupełnieniem podstawowych, ale częściowo ogólnych wymogów dotyczących prezentowania informacji w notach objaśniających, zawartych w MSR 1, są zapisy w poszczególnych standardach, które precyzują i uszczegóławiają zasady i zakres informacji podlegających dodatkowym ujawnieniom. W zasadzie każdy ze standardów zawiera wymogi i wytyczne co do obowiązkowych ujawnień. Informacje dodatkowe nie są natomiast przedmiotem opisu w dokumencie o charakterze ogólnym, czyli w Założeniach koncepcyjnych sprawozdawczości finansowej.

Również w przypadku informacji dodatkowych, poza określeniem minimalnej listy ujawnień, MSSF (w szczególności MSR 1) dają podmiotom gospodarczym dużą dowolność przy doborze sposobu i zakresu prezentowania informacji.

Kategorie ujawniane w informacji dodatkowej są w dużym stopniu ściśle związane z charakterem działalności podmiotu prezentującego sprawozdanie, jest to miejsce, w którym można przedstawić użytkownikowi specyficzne dla danego podmiotu informacje, pomagające w sposób prawidłowy ocenić jego sytuację majątkową i finansową. Informacje, które prezentowane są w notach objaśniających, powinny więc zaspokajać potrzeby informacyjne użytkowników sprawozdania finansowego poprzez odzwierciedlenie zasad i rozwiązań, które zastosowała jednostka, sporządzając sprawozdanie finansowe. Z punktu widzenia ich ilości i obszerności,

informacje dodatkowe należy też krytycznie oceniać zarówno pod kątem ich przydatności i zrozumiałości, jak i z perspektywy ponoszonych kosztów na ich przygotowanie.

4. Propozycje zmian w zakresie ujawnień w notach objaśniających

Sprawozdanie finansowe – jego zawartość, zasady sporządzania podlegają ciągłej obserwacji i analizie przez różne grupy interesariuszy. Obecnie wiele uwagi poświęca się ocenie przydatności informacji dodatkowych. Zauważono, że pogarsza się przydatność informacyjna not objaśniających, co zostało spowodowane przede wszystkim tym, że:

a) ciała stanowiące standardy, dążąc do zachowania transparentności sprawozdań finansowych, nakładają na podmioty coraz większe obowiązki sprawozdawcze; noty rekompensują ograniczane obligatoryjne ujawnienia w podstawowych elementach sprawozdania,

b) pojawiają się coraz bardziej złożone transakcje, determinujące określone wymogi sprawozdawcze,

c) osoby sporządzające sprawozdanie finansowe mają trudności z oceną istotności informacji,

d) sporządzający oraz badający sprawozdanie, jak również ciała stanowiące standardy dla bezpieczeństwa skłaniają się ku stosowaniu listy obligatoryjnych ujawnień, które nie zawsze muszą być istotne.

Te okoliczności powodują, że noty objaśniające stają się zbyt złożone, żeby mogły być w pełni zrozumiane przez użytkowników. W środowisku finansistów panuje zgodne przekonanie, że noty stają się obecnie „niesprawnym” narzędziem decyzyjnym. Wzrost objętości not w niewielkim stopniu poprawia jakość informacji, raczej ją pogarsza ze względu na ich nadmiar. Na tle tych krytycznych uwag pojawiają się propozycje kompleksowego przeanalizowania roli, jaką pełnią noty objaśniające. Nie chodzi jednak o szybką poprawę sytuacji przez zwykłe usunięcie kilku obecnie obowiązujących dodatkowych ujawnień, lecz o rzetelną dyskusję, jak faktycznie polepszyć jakość not, żeby mogły spełniać cele stawiane przed sprawozdaniem finansowym. Ten problem podjęła i rozwinęła Europejska Grupa Doradcza ds. Sprawozdawczości Finansowej (EFRAG), która w lipcu 2012 r. przygotowała i opublikowała dokument dyskusyjny vs. założeń ramowych w zakresie ujawniania informacji [<http://www.efrag.org/Front/>]. Dokument wydany został w ramach inicjatywy proaktywnej rachunkowości w Europie, mającej na celu wpływanie na kierunki zmian w MSSF na jak najwcześniejszym etapie prac prowadzonych przez członków Rady Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (IASB) drogą przedstawiania propozycji i rozwiązań, które wydają się najwłaściwsze z europejskiego punktu widzenia [www.mf.gov.pl]. Treści zawarte w dokumencie są efektem toczącej się dyskusji nad z jednej strony przydatnością wszystkich danych zawartych w informacjach dodatkowych, a z drugiej nad wysokością obciążeń przed-

siębiorstw w związku z ich przygotowaniem. Na tym tle EFRAG postawiła sobie zadanie:

- a) jasnego zdefiniowania not objaśniających i określenia celu ich sporządzania,
- b) zidentyfikowania, które informacje, jako niezbędne dla użytkowników, powinny być prezentowane w notach,
- c) wskazania sposobu ustalania wymagań w zakresie ujawnień,
- d) przedyskutowania sprawy istotności w kontekście not objaśniających,
- e) wypracowania standardów w zakresie dobrej komunikacji z użytkownikiem, czyli zasad przygotowywania i prezentowania not objaśniających.

Przyjęcie rozwiązań zawartych w zaprezentowanym dokumencie powinno, zdaniem jego autorów, doprowadzić do sytuacji, w której w notach objaśniających będą w odpowiedni sposób przedstawiane tylko przydatne dla użytkowników informacje. Dane szczegółowe, które mogą zaciemniać te rzeczywiście przydatne dla użytkownika, powinny być pomijane. Za cel not objaśniających uznano dostarczenie użytkownikowi potrzebnego mu opisu pozycji zawartych w podstawowych elementach sprawozdania oraz skutków transakcji tam nieujętych, które powodują na dzień bilansowy, że z jednej strony osoby trzecie mają prawo do roszczeń wobec jednostki, a z drugiej – że jednostka może w przyszłości osiągnąć określone korzyści ekonomiczne. W związku z tym noty powinny koncentrować się na przeszłych zdarzeniach, zarejestrowanych do dnia bilansowego, i ujawniać informacje, które mają bezpośredni związek z danymi prezentowanymi w podstawowych elementach sprawozdania – rozszerzać je i wyjaśniać. Informacje dotyczące przyszłości, niepowiązane z tymi danymi, nie powinny być ujawniane. Jednakże w notach powinny się znaleźć dane o wielkościach szacunkowych, ryzyku, na które narażone są prezentowane w sprawozdaniu pozycje (dokument wskazuje konkretne grupy ryzyka), oraz alternatywnych możliwościach wyceny, jeśli te ostatnie są przydatne dla użytkownika. Zawartość not objaśniających powinna być specyficzna dla jednostki sprawozdawczej, a nie publikowana według utartych, ogólnych schematów.

Ciała stanowiące standardy rachunkowości powinny wskazywać wymagania dotyczące dodatkowych ujawnień z taką samą dokładnością i wnikliwością, jak w przypadku stanowienia zasad uznawania składników sprawozdania finansowego. Wymagania w zakresie dodatkowych informacji powinny być konstruowane w oparciu o zasady (rachunkowości) i nie powinno się w tym zakresie ustanawiać sztywnych reguł. Również do nich należy zastosować zasadę ciągłości prezentacji. Wymagania dotyczące ujawniania informacji powinny być dostosowane do rzeczywistych potrzeb użytkowników i ustalane z uwzględnieniem kosztów ich przygotowania. Nie należy traktować not jako rekompensaty za niewielką ilość danych prezentowanych w podstawowych elementach sprawozdania finansowego. Wymagania w zakresie ujawnień powinny być tak konstruowane, żeby unikać powtórzeń, oraz powinny być systematycznie rewidowane pod kątem ich dalszej przydatności.

Wymagania co do przygotowywania not powinny być tak ustalane, żeby te dodatkowe informacje dostarczały użytkownikom przydatnego opisu pozycji, które objaśniają. Przydatny opis obejmuje:

- a) takie uszczegółowienie kluczowych pozycji sprawozdania finansowego, że staną się one zrozumiałe,
- b) informacje dotyczące charakterystyki rodzajowej pozycji sprawozdawczych,
- c) informacje o obszarach działalności, z którymi wiążą się poszczególne kategorie sprawozdawcze (wynikowe i bilansowe),
- d) zasady zastosowane do pomiaru określonych wielkości prezentowanych w sprawozdaniu finansowym.

Szczególną wagę powinno się przykładać do istotności prezentowanych informacji, ponieważ ujawnianie informacji nieistotnych lub takich, które w rzeczywistości nie dotyczą jednostki sprawozdawczej, zmniejsza ich przydatność i zrozumiałość. Autorzy dokumentu dyskusyjnego uważają za celowe podanie wskazówek, których stosowanie ułatwi odpowiedź na pytanie, czy dana informacja jest istotna czy nie.

Sprawą wymagającą rozstrzygnięcia (uporządkowania) jest sposób prezentacji not na rzecz odbiorcy. Przede wszystkim powinny być w nich zawarte informacje specyficzne dla jednostki, a nie takie, które mogłyby być publikowane przez każde przedsiębiorstwo. Informacje muszą być aktualne, wyjaśniać istotę transakcji, powinny być uporządkowane, jasne, przejrzyste, zwięzłe, pisane prostym językiem, jednoznacznie powiązane z pozycjami zawartymi w podstawowych elementach sprawozdania.

Podsumowując propozycje zawarte w dokumencie dyskusyjnym, można stwierdzić, że poprawa użyteczności informacji prezentowanych w formie not objaśniających wymaga:

- a) unikania publikowania nadmiernych ilości informacji, co obecnie ma miejsce i jest wywoływane nadmiernymi wymaganiami standardów i niewłaściwym stosowaniem przez jednostki gospodarcze zasady istotności,
- b) wzmocnienia zasad dotyczących sposobu ich sporządzania oraz prezentowania, co spowoduje, że łatwiejsze będzie porównywanie i zrozumienie zawartych w nich informacji.

Proponowane rozwiązania w zakresie zasad sporządzania not objaśniających mają pomóc organom stanowiącym prawo bilansowe, osobom sporządzającym sprawozdanie i jego użytkownikom.

W odpowiedzi na zaproszenie do dyskusji nad opublikowanym dokumentem wpłynęło 48 listów. Wszyscy respondenci zgodzili się, że należy podjąć szybkie działania, które poprawią jakość not objaśniających. Wyrażone opinie potwierdziły stanowisko, że powinny być stworzone bardziej ujednoczone i racjonalne zasady sporządzania not. Wszyscy w zasadzie zgadzają się z wnioskiem, że należy ograniczyć informacje prezentowane w notach. Temu mógłby służyć przewodnik ułatwiający ocenę istotności informacji, aczkolwiek podkreślano również konieczność zmiany postępowania w tym zakresie przez podmioty gospodarcze. Uznano za stosowne stworzenie standardu (dokumentu) regulującego całościowo problem not objaśniających. Niesatysfakcjonujące rozwiązania w zakresie ujawnień wynikają rów-

niez z tego, że są one opisywane odrębnie w każdym standardzie, a nie ma ogólnych ram stanowienia tych wymogów. Jakkolwiek stworzenie założeń koncepcyjnych dla ujawnień jest cenne, to jest to proces długotrwały. Tymczasem należy więc rekomendować IASB rewizję dotychczasowych rozwiązań [<http://www.efrag.org/files/Disclosure>].

IASB również podjęła działania dotyczące rozwiązania problemu zmniejszającej się użyteczności not objaśniających [<http://www.ifrs.org/Alerts/>]. W 2012 r. rekomendowała wprowadzenie zmian do Założeń koncepcyjnych, które odnosiłyby się do informacji dodatkowych. Jednak ze względu na złożoność problemu takie rozwiązanie ma szansę skończyć się powodzeniem nie wcześniej niż w 2015 r. W związku z tym postanowiono doraźnie podjąć krótkoterminowy projekt, który spowodowałby poprawę rozwiązań w zakresie informacji dodatkowych. W jego ramach przeprowadzono w styczniu 2013 r. konsultacje z szeroką grupą interesariuszy (składającą się z osób sporządzających sprawozdania, użytkowników, audytorów, osób opracowujących standardy rachunkowości). Uczestnicy dyskusji uznali za konieczne podjęcie wspólnych działań na rzecz poprawy jakości i użyteczności ujawnień. Wnioski wypływające z przeprowadzonej dyskusji, które opublikowano pod koniec maja 2013 r., oraz tezy zawarte w wystąpieniu przewodniczącego IASB w Amsterdamie w czerwcu 2013 r. [<http://www.ifrs.org/Alerts/Conference>] pozwalają na wyróżnienie trzech obszarów planowanych działań mających na celu poprawę jakości not objaśniających.

Po pierwsze, IASB zamierza zwrócić większą uwagę podmiotów gospodarczych na zasadę istotności, która dotyczy nie tylko podstawowych elementów sprawozdania, ale też informacji dodatkowych. Istotność musi być rozumiana nie tylko jako obowiązek ujawniania ważnych informacji, ale też jako możliwość pomijania danych o mniejszym znaczeniu. Drugą kwestią rozważaną przez IASB w kontekście not objaśniających jest zmiana zasad stanowienia standardów w części dotyczącej informacji dodatkowych. W standardach należy określać cele not, a nie ich obowiązkową zawartość. Ta część sprawozdania powinna być bardziej elastyczna, odpowiadająca specyfice indywidualnych podmiotów. W stosunku do obecnych rozwiązań jednostkom należy przyznać większą swobodę w kształtowaniu układu i zawartości informacji dodatkowych. Po trzecie, IASB zamierza wpłynąć na poprawę strony formalnej not, ich języka, układu, czytelności, sposobu prezentacji. Celem Rady jest więc doprowadzenie do takiej sytuacji, w której jednostki będą prezentowały rzeczywiście istotne informacje w sposób przyjazny dla użytkownika. Działania prowadzące do osiągnięcia takiego stanu rzeczy zostały ujęte w krótko- i średnioterminowym planie opracowanym przez IASB [<http://www.ifrs.org/Current>]. W pierwszej kolejności Rada zamierza wprowadzić poprawki do MSR 1, mające na celu doprecyzowanie i uszczegółowienie opisu zasady istotności. Te kwestie stały się przedmiotem propozycji i dyskusji na spotkaniu Rady we wrześniu 2013 r. [<http://media.ifrs.org/2013/IASB/>]. Równoległe do dyskusji na temat zmian w MSR 1 IASB planuje prowadzić badania, których wyniki pozwolą na ocenę rozumienia zasady istotności przez osoby sporządzające sprawozdanie finansowe. Wyniki tych badań będą wskazówką co do

potrzeby opracowania przewodnika ułatwiającego ocenę poziomu istotności. W dalszej perspektywie Rada zamierza prowadzić dyskusję nad zasadnością stworzenia jednego standardu, który stworzyłby pewne ramy koncepcyjne ujawnień i prezentacji informacji. Planowany standard miałby zastąpić obecnie funkcjonujące MSR 1, 7 i 8. Kolejnym krokiem ma być weryfikacja obowiązujących standardów pod kątem zawartych w nich zasad przygotowywania not objaśniających.

5. Podsumowanie

Problem informacji dodatkowej do sprawozdania finansowego jest obecnie przedmiotem wielu dyskusji. Jest to jedna z istotniejszych kwestii znajdujących się w sferze zainteresowania ciał stanowiących standardy, szczególnie w obszarze międzynarodowym. Opisany w tekście projekt rozwiązań proponowanych przez EFRAG jest wstępną propozycją zmian, ale zainteresowanie, jakie wzbudził, pozwala wnioskować, że uproszczenie i uporządkowanie zasad sporządzania not objaśniających ma szansę być wcielone w życie. To potwierdzają przyjęte przez IASB plany i prowadzone przez Radę od września 2013 r. konkretne działania, mające na celu wprowadzenie w krótkim czasie poprawek do MSR 1, pozwalających na poprawę jakości (głównie przydatności i zrozumiałości) not objaśniających.

Problem związany z uporządkowaniem zasad sporządzania not objaśniających jest istotny nie tylko na poziomie MSSF wykorzystywanych przez duże spółki. Wiele uwagi poświęca się ostatnio temu zagadnieniu w kontekście małych i średnich podmiotów. IASB dostrzegła problem not, przygotowując MSSF dla MŚP, i ograniczyła zakres informacji tam prezentowanych do, jak oszacowano, dziesięciu procent w stosunku do wymogów wynikających z pełnego zestawu MSSF. Również Unia Europejska, wprowadzając zmiany do IV Dyrektywy w odniesieniu do mikropodmiotów, w dużym stopniu skupiła uwagę na ograniczeniu informacji dodatkowej dla tych jednostek, zastępując ją przypisami do bilansu [Dyrektywa z 14 marca 2012 r.]. Taki stan rzeczy utrzymany został również w przyjętej w czerwcu 2013 r. nowej dyrektywie o rachunkowości [Dyrektywa z 26 czerwca 2013 r.]. Z jej treści wynika ograniczenie obowiązków w zakresie przygotowywania not objaśniających przez najmniejsze jednostki gospodarcze. Należy więc zapewne w niedalekiej przyszłości spodziewać się wzmożonej dyskusji, a następnie zmienionych rozwiązań w zakresie zasad sporządzania informacji dodatkowych podmiotów gospodarczych o różnej wielkości.

Literatura

- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/6/UE z dnia 14 marca 2012 r. w sprawie rocznych sprawozdań finansowych niektórych rodzajów spółek w odniesieniu do mikropodmiotów.
Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych sprawozdań finansowych i powiązanych spra-

wozdań niektórych rodzajów jednostek, zmieniająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/43/WE oraz uchylająca dyrektywy Rady 78/660/EWG i 83/349/EWG.

Jurewicz A., 2011, *Prezentacja składników sprawozdania finansowego*, [w:] Walińska E. (red.), *Sprawozdanie finansowe według MSSF*, Oficyna a Wolters Kluwer business, Warszawa.

MSSF, 2011, *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej*, SKwP, Warszawa.

Rówińska M., 2013, *Cechy jakościowe sprawozdania finansowego jednostek gospodarczych*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 757, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” nr 58, Szczecin.

Towards a Disclosure Framework for the Notes Discussion Paper, <http://www.efrag.org/Front/p169-2-272/Proactive---A-Disclosure-Framework-for-the-notes-to-the-financial-statements.aspx>.

Źródła internetowe

<http://media.ifrs.org/2013/IASB/September/IASB-Update-September-2013.html#IAS-1>.

http://www.efrag.org/files/Disclosure%20Framework/130423_Disclosure_Framework_-_feedback_stmt.pdf.

<http://www.efrag.org/Front/p169-2-272/Proactive---A-Disclosure-Framework-for-the-notes-to-the-financial-statements.aspx>.

<http://www.ifrs.org/Alerts/Conference/Documents/2013/HH-Amsterdam-June-2013.pdf>.

<http://www.ifrs.org/Alerts/PressRelease/Documents/2013/Feedback-Statement-Discussion-Forum-Financial-Reporting-Disclosure-May-2013.pdf>.

<http://www.ifrs.org/Current-Projects/IASB-Projects/Disclosure-Initiative/Pages/Disclosure-Initiative.aspx>.

<http://www.mf.gov.pl> Konferencja konsultacyjna EFRAG – KSR W kierunku założeń ramowych w zakresie ujawniania informacji.

ADDITIONAL INFORMATION TO FINANCIAL STATEMENTS AND DIRECTIONS OF THEIR CHANGES

Summary: The article shows the essence and the goals of presentation of additional information to a financial statement based on IFRS. To meet the qualitative characteristics of useful financial information, additional notes must be prepared and presented to the users. Now the users of financial statements agree that disclosures in the notes of the financial reports have become unwieldy. The increasing length of the notes has done little to improve the quality of information, and may have even decreased it because of information overload. To improve the quality of disclosures EFRAG has prepared the Discussion Paper *Towards a Disclosure Framework for the Notes*. The activity in this area has been also undertaken by IASB.

Keywords: financial statement, qualitative characteristics of useful financial information, financial information disclosure, additional notes.